

Warszawa, 9.01.2003 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

36323

RPO-450690-V-KD/03

Pan Marek Pol
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Infrastruktury

Szanowny Panie Premierze,

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od osób, które kwestionują kwalifikacje osób przeprowadzających z upoważnienia właściwego organu gminy wywiady środowiskowe na podstawie art. 7 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. Nr 71, poz. 734 ze zm.). Skarżący wskazują, iż do przeprowadzania wywiadów środowiskowych upoważniane są osoby przypadkowe, bez doświadczenia i kwalifikacji. Tymczasem sposób prowadzenia wywiadu, treść zadawanych pytań, sposób odnoszenia się do osób ubiegających się o dodatek przez pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu budzi zastrzeżenia osób zwracających się do Rzecznika. Skarżący czują się zastraszeni i upokarzani sposobem prowadzenia wywiadu i zadawanymi pytaniami. Niekiedy z obawy przed złym potraktowaniem przez osoby przeprowadzające wywiad, osoby potrzebujące pomocy rezygnują w ogóle z ubiegania się o dodatek mieszkaniowy.

Rzecznik zbadał sygnalizowany w skargach problem. Na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy o dodatkach mieszkaniowych właściwy organ gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) może odmówić przyznania dodatku mieszkaniowego, jeżeli w wyniku przeprowadzonego wywiadu środowiskowego ustali, że występuje rażąca dysproporcja między niskimi dochodami wykazanymi w złożonej deklaracji, o której mowa w ust. 1, a faktycznym stanem majątkowym wnioskodawcy, nieuzasadniająca przyznania pomocy finansowej na wydatki mieszkaniowe. Art. 7 ust. 4 tej ustawy precyzuje, jakich informacji (oświadczeń) może żądać upoważniony przez właściwy organ pracownik socjalny

przeprowadzający wywiad środowiskowy. Treść powołanego przepisu wskazuje zatem, że prezydent miasta (burmistrz, wójt) może upoważnić do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego tylko pracownika socjalnego. Ustawa o dodatkach mieszkaniowych nie zawiera definicji zwrotu „pracownik socjalny”, uznać zatem należy, że w tym zakresie znajdują zastosowanie przepisy rozdziału 2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 1998 r., Nr 64, poz. 414 ze zm.), określające status prawny pracownika socjalnego.

W świetle powołanych przepisów ustawy o pomocy społecznej jest oczywiste, że pracownicy socjalni tworzą szczególną kategorię pracowników, do których zadań należy szeroko rozumiana pomoc społeczna. Pracownikom socjalnym postawiono wysokie wymagania dotyczące kwalifikacji i wykształcenia. Pracownikiem socjalnym może zostać wyłącznie osoba posiadająca odpowiednie wykształcenie oraz odpowiedni stopień specjalizacji zawodowej, potwierdzony przez powołaną w tym celu komisję egzaminacyjną. Ustawa o pomocy społecznej określa zadania pracowników socjalnych (art. 49a) oraz podstawowe obowiązki, których przestrzegać muszą w swej pracy (art. 49 b). Nie ulega wątpliwości, że pojęcia „pracownik socjalny” nie można utożsamiać z pojęciem „pracownik samorządowy”.

Stosownie do art. 7 ust. 15 ustawy o dodatkach mieszkaniowych minister właściwy do spraw gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej został upoważniony do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, a w szczególności ustalenia wzoru kwestionariusza wywiadu, wzoru oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego oraz wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu. Na podstawie tego upoważnienia Minister Infrastruktury wydał rozporządzenie z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego, a także wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu (Dz.U. Nr 156, poz. 1828). Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia wywiad przeprowadza pracownik upoważniony przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, na podstawie legitymacji, której wzór określa załącznik nr 2 do rozporządzenia. Legitymacja jest tekturowym dokumentem o wymiarach 148x103mm w kolorze jasnozielonym. Numer zamieszczony na stronie pierwszej legitymacji jest kolejnym numerem legitymacji w jednostce wydającej (załącznik Nr 2 do rozporządzenia). Z treści powołanego § 4 rozporządzenia nie wynika, iż pracownik przeprowadzający wywiad środowiskowy musi być pracownikiem socjalnym. Informacji w tej kwestii brak jest również w legitymacji stanowiącej podstawę przeprowadzenia wywiadu. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich jest jednak oczywiste, że skoro ustawa o dodatkach mieszkaniowych, w art. 7 ust. 4 stanowi, że wywiad środowiskowy przeprowadzają, na podstawie upoważnienia prezydenta miasta (wójta, burmistrza) pracownicy socjalni, to określenie

pracownik" użyte w § 4 rozporządzenia odnosić się może wyłącznie do pracowników socjalnych, a nie do wszystkich pracowników zatrudnionych w organach gminy.

Podkreślić należy, że przepisy o wywiadzie środowiskowym głęboko ingerują w strefę prywatności obywateli, chronioną przepisami Konstytucji RP. Stąd też za uzasadnione uznać należy wskazanie przez ustawodawcę, iż do przeprowadzania wywiadów środowiskowych upoważnieni mogą być tylko pracownicy socjalni, a zatem ta szczególnie grupa pracowników samorządowych, których wykształcenie, kwalifikacje oraz specjalny status daje najlepsze gwarancje, że przeprowadzenie wywiadu odbędzie się z poszanowaniem prywatności osoby ubiegającej się o dodatek mieszkaniowy oraz członków jej rodziny.

Ze skarg wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika jednak, iż przepis § 4 rozporządzenia w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego, a także wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu interpretowany jest w ten sposób, iż dopuszcza on upoważnienie przez prezydenta miasta (burmistrza, wójta) każdego pracownika samorządowego do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, nie tylko pracownika socjalnego. Ta nieprawidłowa, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, praktyka sankcjonowana jest ponadto przez Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, który wyraził pogląd, że wywiady środowiskowe mogą przeprowadzać zarówno pracownicy socjalni, jak i inni upoważnieni przez organ przyznający dodatki mieszkaniowe. W załączeniu przekazuje kopię pisma z Departamentu Infrastruktury Mieszkaniowej Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast z dnia 18.06. 2002 r., w który zaprezentowane zostało stanowisko tego Urzędu w omawianym zakresie.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich twierdzenie, iż do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego można upoważnić każdego pracownika, a nie tylko pracownika socjalnego nie znajduje oparcia w obowiązującym prawie. Z treści art. 7 ust. 4 ustawy o dodatkach mieszkaniowych wynika wyraźnie, że to pracownik socjalny może być upoważniony do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. Przepisy rozporządzenia, wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 7 ust. 15 tej ustawy miały jedynie określić wzór legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. W żadnym jednak razie rozporządzenie to nie może w sposób samodzielny określać kręgu pracowników, którzy mogą zostać upoważnieni do przeprowadzenia takiego wywiadu. W tym zakresie rozstrzygające znaczenie mają przepisy ustawy i interpretacja nieprecyzyjnej, gdyż zbyt ogólnej treści § 4 rozporządzenia w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego, a także wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu musi pozostawać w zgodzie z zapisami ustawy o dodatkach

mieszkaniowych. W przeciwnym bowiem razie należałoby uznać, że § 4 rozporządzenia został wydany z przekroczeniem upoważnienia ustawowego.

Ponieważ skargi napływające do Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują, iż dotychczasową praktyką jest upoważnianie innych jeszcze, poza pracownikami socjalnymi, pracowników organów gminy do przeprowadzania wywiadów środowiskowych, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich konieczne jest doprecyzowanie treści § 4 wskazanego rozporządzenia, w celu usunięcia istniejących wątpliwości w omówionym zakresie, poprzez wskazanie, tak jak w art. 7 ust. 4 ustawy o dodatkach mieszkaniowych, że upoważnienie odnosi się wyłącznie do pracowników socjalnych.

Powyższe uwagi przekazuję działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147) z prośbą o zajęcie przez Pana Premiera stanowiska w sprawie, a jeśli podzieli Pan Premier argumentację Rzecznika, o podjęcie stosownych działań w celu dokonania zmian w treści § 4 rozporządzenia w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego, a także wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu. Będę wdzięczny za poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o stanowisku zajęтым w sprawie.

Łączę wyrazy szacunku

ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich
/-/ Stanisław Trociuk

załącznik: kopia pisma z UMiRM z dnia 18.06.2002 r.

Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast
00-926 Warszawa ul. Wspólna 2; tel.661 81 11; e-mail:umieszk@optimus.waw.pl

Warszawa 2002-06-18

IM/GM-1/053-K-38/02

Urząd Miasta
87 - 800 Włocławek
ul. 3-go Maja 22

Odpowiadając na pismo z dnia 16 maja br. Departament Infrastruktury Mieszkaniowej przedstawia następującą opinię.

Wywiady środowiskowe mogą przeprowadzać pracownicy upoważnieni przez organ przyznający dodatki mieszkaniowe zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego, wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym wnioskodawcy i innych członków gospodarstwa domowego, a także wzoru legitymacji pracownika upoważnionego do przeprowadzenia wywiadu (Dz. U. Nr 156, poz. 1828).

Wywiady środowiskowe mogą przeprowadzać zarówno pracownicy socjalni jak i inni upoważnieni przez organ przyznający dodatki mieszkaniowe.

Z up. DYREKTORA DEPARTAMENTU
Infrastruktury Mieszkaniowej
Radca Prezesa
/-/ Zdzisław Żydak